

CENA 10 DIN
LETNA NAROČNINA 250.-
DIN. - TEKOCI RACUN
PRI KOMUNALNI BANKI
V LJUBLJANI ŠT. 60-KB-
5-2-387 S POSEBNO OZ-
NAKO: ZA NAŠO SKUP-
NOST.

SKUPNOST

KRSTE CRVENKOVSKI:

O družbenem upravljanju

Proces vse širše demokratizacije naše notranje ureditve, ki se je začel zlasti z uvedbo delavskih svetov v podjetjih, še vedno traja in je zajel vsa področja našega družbenega življenja. Zavestne socialistične sile v naši državi, zveste svoji revoluciji in temeljnemu načelom marksizma-leninizma, so storile vse, da bi potem, ko se je nova ljudska revolucionarna oblast konsolidirala, postal proces odmiranja države kot neobhodni pogoj za zaščito mlade revolucije pred birokratizmom realen, konkreten in stalen. Za ta proces so se kot primerna oblika v naših pogojih pokazali delavski sveti in na njih zgrajen mehanizem socialistične demokracije v obliki organov družbenega upravljanja. Čeprav so v začetku nekateri ljudje pokazali bojazan pred prehodom na družbeno upravljanje v gospodarstvu, prosveti, zdravstvu, socialnem zavarovanju itd. in so se celo protivili ter pokazali nerazumevanje, češ, da bo to pripeljalo do razpuščenosti, nesigurnosti in celo do anarhije, pa je sedaj družbeno samoupravljanje že prešlo v navado. Ni redek primer, da prihajajo od spodaj, zlasti od kolektivov samih ustanov, zahteve, naj se čimprej uvedejo organi družbenega upravljanja tudi tam, kjer jih še ni. V Makedoniji so n. pr. mnogi kolektivi gledališč zahtevali še preden je bil sprejet zakon o gledališčih, naj bi čim prej uvedli organe družbenega upravljanja.

Mehanizem socialistične demokracije, predvsem pa delo organov družbenega upravljanja in vse večje prenašanje državnih funkcij na nje, ustvarja in sistematično gradi novo, v pravem pomenu besede, socialistično vzdušje, v katerem birokratizem težko vznikne, kaj šele, da bi se razvil v določen sistem. V takem vzdušju postanejo pojavne oblike birokratizma takoj vidne, svobodna pobuda delovnih ljudi pa jih kaj hitro odpravi.

UDELEŽBA DELOVNIH LJUDI V DRUŽBENEM UPRAVLJANJU

V zadnjih letih so se organi družbenega upravljanja hitro razvili in so postali množični. Še vedno nepopolna anketa, ki jo je izvedel Zavod za statistiko FLRJ, pravi o veliki množici ljudi, ki aktivno sodelujejo v organih družbenega upravljanja. Številke, ki jih vsebuje bilten Zavoda, najbolj realno pričajo o tej množičnosti.

Leta 1954 je bilo v 5324 podjetjih z nad 30 delavci 115.479 članov delavskih svetov, med njimi pa je bilo nad 100.000 zaposlenih neposredno v proizvodnji. Če upoštevamo, da je bilo v 5026 podjetjih s 7 do 29 delavci 85.817 članov delavskih svetov, od katerih je bilo 64.543 zaposlenih neposredno v proizvodnji, tedaj se števílo tistih, ki sodelujejo v upravljanju podjetij, dviga nad 200.000. Če prištejemo še števílo članov upravnih odborov, ki znaša 54.462, tedaj vidimo, da nad četrto milijono ljudi sodeluje v upravljanju podjetij.

Lani je bilo po končani reorganizaciji v 107 okrajnih ljudskih odborih 14.168 odbornikov, v 1479 občinah pa 47.978 odbornikov. K temu je treba prišteti še tolikšno, če ne še večje števílo državljanov, ki sodelujejo pri delu svetov in komisij okrajnih in občinskih odborov.

V 408 skupščinah, zavodih in podružnicah socialnega zavarovanja sodeluje 12.084 ljudi. Leta 1955 je bilo samo v okrajnih sediščih 233 svetov stanovanjskih skupnosti z 9216 člani in 36.854 hišnih svetov s 134.577 člani. K temu je treba prišteti še veliko števílo tistih ljudi, ki v občinah sodelujejo pri upravljanju stanovanjskih poslopij, ki pa še niso zajeti v evidenco.

Veliko števílo, nekaj stotisoč ljudi sodeluje v upravljanju šol ter kulturnih in umetniških ustanov. V LR Makedoniji od 1600 šol, kolikor jih imajo, samo 3% šol ni imelo šolskih odborov.

Največje števílo teh ljudi je aktivno in požrtvovalno v naporih, da bi se pri odločitvah našle čim boljše socialistične rešitve. Opravljajo že mnoge funkcije, ki jih je prej opravljala država. Noben drugi sistem ni nikdar uspel, da bi pritegnil tako veliko množico ljudi v aktivno politično delo.

POMOČ MNOŽIČNIH ORGANIZACIJ ORGANOM DRUŽBENEGA UPRAVLJANJA

V tako široko razpredenem sistemu družbenega upravljanja ima zlasti v naših pogojih še vedno trajajoče relativne zaostalosti velik pomen organizirani subjektivni činitelj, Zveza komunistov, Socialistična zveza in sindikati. Te organizacije morajo aktivno vplivati na oblikovanje socialističnega družbenega javnega mnenja. Da bi bile odločbe organov družbenega upravljanja zares socialistične, da bi bila vedno odprta perspektiva nadaljnjega razvoja in da bi se gradila zdrava politika in idejna platforma, mora ZKJ in SZDLJ posvetiti pri svojem delu veliko skrb organom družbenega samoupravljanja. Treba je ljudi usposabljeti tako, da bodo znali postavljati jasne meje med ostanikom starega, minulega, in novim, ki šele nastaja, in da bodo znali osvoboditi pot za nemoten razvoj in polno uveljavljenje novega.

Prav zaradi tega so začele v zadnjem času organizacije Socialistične zveze, zlasti pa njihova vodstva, razpravljati o problemih družbenega upravljanja. V drugi polovici lanskega leta so bili posvečeni tem problemom mnogi plenumi in seje predsedstva in tajništva Socialistične zveze. Posamezni odbori so napravili obsežne ankete v posameznih ali mnogih področjih družbenega upravljanja. Zato izginjajo tisti, ponekod še obstoječi pojavi nerazumevanja vloge Socialistične zveze in drugih zavestnih činiteljev. Socialistična zveza si mora predvsem prizadevati, da okrepi delo pri širjenju prosvete, kulture in znanosti med širokimi plastmi delovnih

Krsto Crvenkovski

ljudi. V naši družbi je treba delovno ljudstvo sistematično seznanjati z osnovami politične ekonomije, z zakoni gibanja in razvoja človeške družbe in pa z gradnjo našega sistema. To jih bo dvigalo in usposabljal za upravljanje. To veliko vlogo so že dozdaj odigrale delavske in ljudske univerze, kjer so ustanovili posebne tečaje in seminarje. Razen drugega morajo ljudske univerze tudi zaradi tega dobiti mnogo večjo

Nadaljevanje na 2 strani

IZ VSEBINE

Janko Smole:	Prodaja opreme na odplačilo
Dušan Vuković:	Čedalje manj deficitnih proizvodov
M. Jakič:	Na tuje tveganje
D. Stefanović:	Gospodarsko združevanje kmetijskih zadrug
M. Hubeni:	Nova faza v ameriški kmetijski politiki
Stjepan Han:	Zakaj naša podjetja še nimajo birojev za delovno produktivnost
Zdravko Mičić:	Karlovska skupnost komun
Nikola Balog:	Delavsko upravljanje, gledano skozi zapisnike: Tovarna vagonov v Kraljevem
• • • • •	Beleške — delovna produktivnost — informacije iz znanosti in tehnike
D. Lukač:	Gibanje mednarodne trgovine
Silvo Lasnik:	Odnos občine do podružnice socialnega zavarovanja
Ivica Bodnaruk:	O samoupravi v socialnem zavarovanju v Sarajevu
B. Sekularac:	Poslovanje kmečke obdelovalne zadruge v Splitu
D. Uzelac:	Izkušnje zadrug v BiH v prometu s kmetijskimi pridelki

O družbenem upravljanju

(Nadaljevanje z 2 strani)

moralno pa tudi gmotno podporo od strani organov ljudske oblasti in skupnosti sploh. V Socialistični zvezi in ZKJ je treba prav tako razčistiti pojme, spregledati negativne težnje, ki dostikrat zavirajo razvoj družbenega upravljanja ter poiskati sredstva za njihovo odstranitev.

V zadnjih letih se niso organi družbenega upravljanja samo razširili in postali množični, temveč so tudi zelo napredovali v pogledu vsebine, metod in oblik dela. Vse bolj zajemajo osnovne probleme in prispevajo k njihovi uspešni rešitvi. Dosegli smo pomembne uspehe pri vzpostavljanju dobrih odnošajev med vsemi organi družbenega upravljanja v posameznih ustanovah, institucijah in podjetjih. Premagali smo začetna tavanja glede pristojnosti posameznih organov, ki so nas dostikrat zapeljala v nepotrebne in dolge diskusije. V okviru predpisanih kompetenc je vsak družbeni organ samo-

učevali, anketirali in sprejemali sklepe na podlagi širokega posvetovanja. Še so organi družbenega upravljanja, ki še niso našli vsebine svojega dela. Svojo dejavnost so v glavnem razvili in osredotočili na drobna vprašanja (dostikrat tehnična). Včasih jim to zavestno ali podzavestno vsiljujejo direktorji, upravniki, dekani in podobno. Tu bi morala Socialistična zveza odpreti ljudem širše možnosti. Tudi državni organi, ki so dolgo časa vršili te dolžnosti, lahko na temelju svojih izkušenj nudijo s svojimi navsveti in inštrukcijami potrebno pomoč. Prav tako je treba po časopisju mnogo bolj prenašati izkušnje iz dela posameznih organov upravljanja.

Nujen pogoj za popolno uveljavljenje družbenega upravljanja je stalno medsebojno sodelovanje z družbenimi organizacijami. Zaradi tega ni treba gledati na vprašanje metode dela teh organov samo s stališča uspešne in dobre priprave sej ter načina zbiranja, urejevanja in

dela organov družbenega upravljanja pa ne spremljajo, ne opozarjajo na napake in zakonske prekrške aparata ljudskih odborov itd.

O NEKATERIH NALOGAH ORGANOV DRUŽBENEGA UPRAVLJANJA

Statute in pravila povsod, razen v ljudskih odborih zelo počasi sestavljajo. Statuti in pravila pa imajo lahko zelo velik pomen za pravilno funkcioniranje organov družbenega upravljanja. Zlasti pa za doseg takih metod dela, ki naj privedejo do stalnega napredka družbenega upravljanja. V dobrih statutih in pravilih bodo organi upravljanja lahko našli odgovor na mnoga vprašanja o metodi dela. Statuti in pravila naj zagotove demokratičnost in javnost v delu ustanov. Prav tako bo z njimi moč rešiti mnoge probleme medsebojnih odnošajev različnih organov upravljanja v posameznih ustanovah. In končno, statuti in pravila pomenijo nadaljnjo obdelavo in konkretizacijo zakonskih načel.

Treba je negovati smisel za odgovornost organov upravljanja pred družbo. Poseben pomen za popolno uveljavljenje organov družbenega upravljanja ima to, da je njihova celotna aktivnost javna in odprta vsem organizacijam in posameznikom. Pri tem so za nadaljnje delo zlasti pomembni instrumenti odpoklica in podajanja obračuna. Vsak organ družbenega upravljanja, kakor tudi vsak posameznik v njem, je dolžan, da poda obračun o svojem delu mandatorju, to je tistemu telesu, ki ga je izvolilo. Dostikrat ni v navadi tako polaganje obračunov, ali pa je spremenjeno v čisto formalnost. Normalno pa bi moralo imeti nalogo, da nudi širši javnosti možnost vplivati na delo organa. Nepravilna je težnja, ki se je zlasti pokazala pri nekaterih fakultetah, da se predstavniki v svetih spremene v neke avtomate, ki samo prenašajo sklepe. Vsak izvoljen član je dolžan podajati od časa do časa obračun o svojem delu, da bi volivci vedeli, če v svojem organu dela na temelju splošnih načel naše politike ter po svoji vesti in zavednosti. Odgovornost pred skupnostjo je treba krepiti tudi zato, da bi obvarovali in še nadalje razvili enotnost našega sistema in družbe sploh.

Še bolj je treba poudariti pomen zakonitosti v sistemu družbenega upravljanja. Enotnost sistema je moč zagotoviti samo tedaj, če organi pri svojem delu strogo spoštujejo zakone in odločbe zvezne ljudske skupščine in zveznega izvršnega sveta, republiških ljudskih skupščin in izvršnih svetov ter odločbe, ki jih izdajajo ljudski odbori, kakor tudi svoje statute in pravila. To delo bo bolj uspešno, če bodo pristojni državni organi pazili na spoštovanje zakonitosti, opozarjali pravočasno na vse nezakonitosti in jih odpravljali. Bili so pojavi raznovrstnih kršitev zakonitosti. Na neki tehnični fakulteti je dekan postavil nekega inženirja za docenta samo na podlagi sklepa fakultetne uprave, ne da bi to postavitev potrdil univerzitetni svet, čeprav bi bila postavitev kljub temu nezakonita, ker kandidat ni imel tistih kvalifikacij, ki jih zahteva zakon. Treba je urediti, da bodo pomembnejše odločbe organov upravljanja objavljene za javnost.

Izredno važno je, da spremljamo in prenašamo izkušnje dela organov upravljanja. Ni dovolj, če se s temi problemi ukvarja samo komisija Socialistične zveze. Pri izvršnih svetih ali fakultetah je treba ustanavljati znanstvene ustanove. Na Hrvaškem že imajo inštitut za družbeno upravljanje. Morda bi kje drugje opravljalo to delo tudi kakšno drugo telo. V vsakem primeru pa je treba povsod nekaj napraviti.

Delavski svet tovarne »Domača« — Vrbas

stojen, vsi pa so za svoje delo odgovorni pred družbo.

V začetku je bilo zlasti naglašeno mnenje, da pomeni ustanavljanje organov družbenega upravljanja zlasti v posameznih področjih (šolstvu, univerzah, kulturnih in umetniških ustanovah, zdravstvu itd.) naval »laikov« in da se bodo le-ti mešali v strokovna vprašanja, za katera niso kvalificirani. Nekateri so na podlagi tega poudarjali, da bo to imelo slabe posledice in da bo v mnogih vprašanjih zagospodaril primitivizem. Toda vsi zakonski predpisi, ki so bili do sedaj sprejeti na tem področju, so jasno potegnili mejo med strokovno in družbeno platjo vprašanja. Na področju znanosti, izobrazbe, ustvarjalnosti, strokovne analize itd. je zagotovljena polna svoboda. Toda v vsaki ustanovi, pa naj bo kakršna koli, je nekaj, kar prehaja okvire strokovnosti in postaja problem našega družbenega zorišča. Tako se lahko zgodi, da je strokovnjak »laik« glede na družbeno plat nekega problema (n. pr. profesor matematike, ki ga nič drugega ne zanima, kakor njegova ozka stroka) in obratno, da je laik »strokovnjak«. Razume se, da se pred vse tiste, ki so izvoljeni v organe upravljanja, postavlja vprašanje proučevanja problemov. Tu nikakor ne zadostuje zdrav politični občutek in razredni instinkt. Z zdravim političnim občutkom in razrednim instinktom kvečjemu morda lahko preprečimo kakšen negativni pojav, ne moremo pa odgovoriti vsem zahtevam ustanove ali podjetja.

NEKATERE SLABOSTI ORGANOV DRUŽBENEGA UPRAVLJANJA

Ko smo že prenesli mnoge državne funkcije na organe upravljanja, potem ni vseeno, ali bodo le-ti zaostajali, stali na mestu, ali bodo probleme reševali površno in nepremišljeno, ali pa jih bodo globlje analizirali, sistematično pro-

proučevanja gradiva. Metoda dela dobiva tu širši družbeni pomen. Zato si je treba prizadevati, da organ družbenega upravljanja osvoji tako metodo dela, s katero bo dosegel stalno in sistematično povezavo in sodelovanje z drugimi družbenimi činitelji, ki lahko prispevajo k uspešnemu reševanju vprašanj življenja in dela ustanove. Metoda dela organa družbenega upravljanja mora biti razen tega usmerjena na sodelovanje z drugimi organi v sami ustanovi in z delovnim kolektivom. Stiki s kolektivom na »odprtih« sejah, po nabiralnikih za vprašanja, predloge, prošnje in pritožbe in drugo lahko prispevajo k temu, da bo širši krog ljudi sodeloval pri reševanju problemov in da bo dalo svoje nasvete več zainteresiranih činiteljev. Zaradi tega je tovariš Kardelj nekoč poudaril, da morajo biti naše samoupravne organizacije dovolj odprte, da bi se lahko napolnile s svežim zrakom naprednih družbenih tokov.

Sestava organov družbenega upravljanja še vedno ne ustreza. Premalo je v njih neposrednih proizvajalcev, žena in mladine. V nekaterih organih prevladuje število strokovnjakov, kar je nepravilno. No, tu je treba omeniti še neko slabost, ki je dostikrat posledica usmeritve samih vodstev Socialistične zveze. To so pojavi, da posamezni ljudje dostikrat sodelujejo v več organih družbenega upravljanja in so celo predsedniki dveh ali treh organov. To vsekakor lahko pripelje do škodljivih posledic zoževanja množične baze.

Kot eno največjih slabosti je treba vsekakor omeniti dejstvo, da okraji in občine dostikrat zanemarjajo organe družbenega upravljanja. To se morda dogaja zaradi prevelike zaposlenosti pogosto tudi z zelo drobnimi problemi pristojnosti ali pa z gospodarsko problematiko (še vedno operativno). Na sejah odborov podajajo površna poročila, ki jih tudi površno poslušajo.